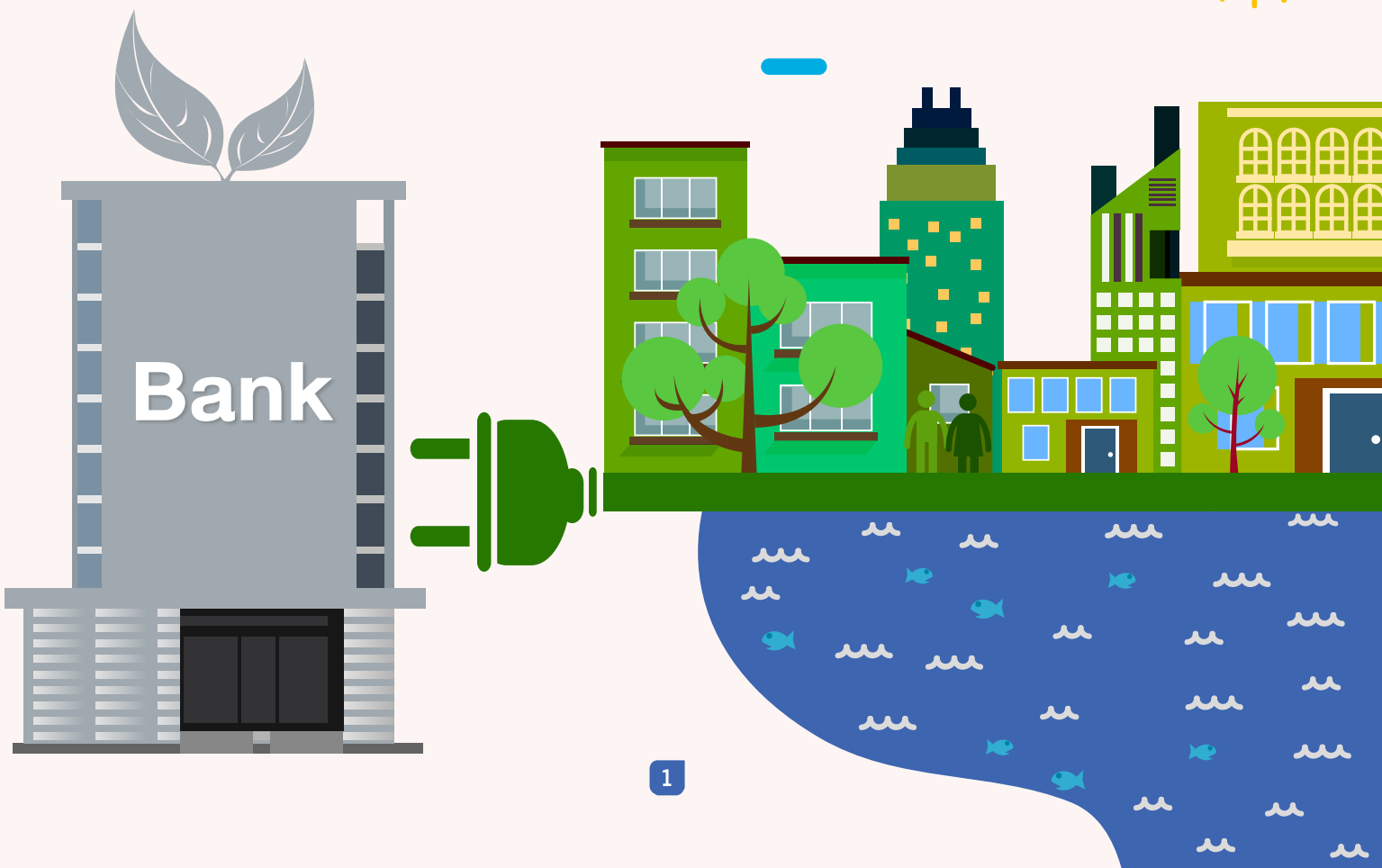

Sustainable Banking

กลไกสำคัญสร้างความยั่งยืนแก่เศรษฐกิจ

ณัฐศิริ บุญชวน
ฝ่ายพัฒนารูจกิจเพื่อความยั่งยืน
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
เดือนตุลาคม 2561

ท่ามกลางกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แพร่หลายอย่างกว้างขวาง

ในขณะนี้ ประเด็นด้านความยั่งยืนเรื่องหนึ่งที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบอย่างมากต่อความสำเร็จ และส่งผลกระทบต่อกรอบการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) นั่นคือเรื่องของ **“Sustainable Banking”** หรือ **“การธนาคารเพื่อความยั่งยืน”** ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ให้นิยามของ Sustainable Banking ไว้ว่า **“เป็นการธนาคารที่มุ่งเน้นการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจและสังคมในระยะยาวมากกว่าผลตอบแทนในระยะสั้น โดยดำเนินการด้วยความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และอยู่ภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่ดี”**

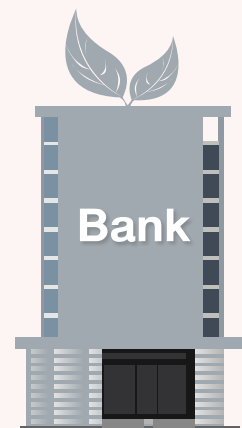

อีกนิยามหนึ่งจากกลุ่มความร่วมมือเพื่ออนาคต (Forum for the future¹) ได้ให้นิยามของ **Sustainable Finance** หรือ **การเงินที่ยั่งยืน** ว่า **“คือ การจัดการการเงินและผลิตภัณฑ์บริหารความเสี่ยงให้กับโครงการและธุรกิจที่ส่งเสริมและไม่บั่นทอนความเจริญทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความยุติธรรมทางสังคม”** ซึ่งนิยามนี้มีทั้งมิติของการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นหน้าที่หลักของธนาคาร มิติของการช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมิติทางสังคมที่คำนึงถึงความยุติธรรมและยังครอบคลุมการช่วยส่งเสริมสวัสดิการชุมชนหรือช่วยลดความเหลื่อมล้ำอีกด้วย

จากนิยามของ Sustainable Banking และ Sustainable Finance ข้างต้นล้วนพุ่งเป้าไปที่วิธีการดำเนินงานของธนาคารที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียในวงกว้าง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีจำนวนมากและครอบคลุมแทบทุกพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยการดำเนินงานของธนาคารไม่ว่าจะดีหรือไม่ดี เพียงพอหรือไม่เพียงพอ ล้วนสามารถส่งต่อผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียได้ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลกอย่างแน่นอน

ธนาคารเพื่อความยั่งยืนสำคัญอย่างไร?

โลกเราผ่านวิกฤตการเงินระดับประเทศที่ลุกลามเป็นวิกฤตเศรษฐกิจระดับโลกมาหลายครั้ง ตั้งแต่ประเทศสหรัฐอเมริกา ไอร์แลนด์ ไอซ์แลนด์ โปรตุเกส กรีซ สเปน อิตาลี บราซิล เวเนซุเอลา ฯลฯ จนทำให้รัฐบาลประเทศที่มีฐานะเศรษฐกิจที่ดีกังวลว่าประเทศตนเองจะได้รับผลกระทบไปด้วย ทำให้องค์กรระหว่างประเทศต้องหาแนวทางร่วมกันเพื่อ “อุ้ม” ธนาคารขนาดใหญ่ที่เกิดปัญหาทางการเงิน เป็นการต่อยอดถึงบทบาทและความสำคัญของธนาคารในระบบเศรษฐกิจโลกที่ต้องเป็น **“ธนาคารเพื่อความยั่งยืน”** เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงจากเหตุการณ์เหล่านี้

¹ <https://www.forumforthefuture.org/>

เรื่องสำคัญที่สุดต่อความยั่งยืนของธนาคารที่ไม่อาจเลี่ยงได้ คือ **ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือ** เพราะธนาคารเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรเงินทุนในระบบเศรษฐกิจ และอีกเรื่องที่สำคัญคือ **ความสนใจของผู้ลงทุน** โดยผู้ลงทุนสมัยนี้เริ่มเรียกร้องให้ธนาคารใส่ใจและเปิดเผยผลการดำเนินงานด้าน ESG (Environmental, Social and Governance) เพื่อสะท้อนระดับของความยั่งยืนมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะที่ผ่านมาเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ต่างๆ ทั้งผู้ลงทุนและสังคมมักมีข้อสงสัยและตั้งคำถามถึงจริยธรรม อีกทั้งถามหาความน่าเชื่อถือในวิธีทำธุรกิจของธนาคาร

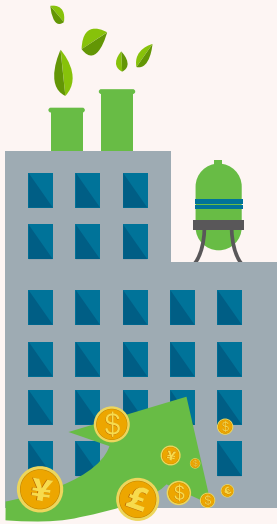
ความเสี่ยง ในประเด็นสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นอีกประเด็นที่ธนาคารต้องให้ความสำคัญเนื่องจากเชื่อมโยงไปถึงการปล่อยสินเชื่อให้แก่ธุรกิจ เช่น

- **ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว**
- **ความเสี่ยงจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่เชื่อมโยงกับจำนวนความต้องการใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค**
- **ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เชื่อมโยงต่อผลผลิตในอุตสาหกรรมเกษตรและประมง**
- **ความเสี่ยงจากการขาดแคลนแรงงาน หรือประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลักในการกระบวนการผลิต**
- **ความเสี่ยงจากตัวธนาคารเองโดยตรงในการให้คำแนะนำทางการเงินและการลงทุนแก่ลูกค้าที่อาจไปส่งเสริมหรือเพิ่มประเด็นลบให้แก่สังคมและสิ่งแวดล้อม**

ส่วนเหตุผลอื่น อาทิ **liability claims** จากการที่ลูกค้าสินเชื่อของธนาคารถูกฟ้องร้องหรือมีภาระทางกฎหมายอันเนื่องมาจากปล่อยมลพิษและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อมและประชาชน ซึ่งภาระดังกล่าวถูกโยงโยมายังธนาคารให้ต้องรับผิดชอบไปด้วยในฐานะผู้ให้สินเชื่อที่ไม่ได้กั้นกรองว่าลูกค้าได้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่

นอกจากนี้ ทั้งองค์การสหประชาชาติและนานาชาติที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน SDGs ยอมรับว่า **ปัจจัยความสำเร็จของ SDGs ต้องอาศัยเงินลงทุน** ซึ่งธนาคารเป็นหนึ่งในแหล่งเงินทุนทางอ้อมที่สำคัญที่เกื้อหนุนให้สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวผ่านการสินเชื่อให้แก่โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ธนาคารสามารถสร้างและส่งต่อความยั่งยืน ไปสู่ผู้เกี่ยวข้องได้อย่างไร?

ปัจจุบันข้อมูลและตัวอย่างของธุรกิจที่ดำเนินงานอย่างยั่งยืน (Sustainable Corporate) มีมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างธุรกิจที่ “ไม่ยั่งยืน” กับธุรกิจที่ “ยั่งยืน” เราจึงพบว่าทั่วโลกเริ่มมีธนาคารที่มุ่งดำเนินงานโดยใช้การเงินสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมในจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ธนาคารบางแห่งนำหลัก “ความรับผิดชอบต่อสังคม” ไปกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ บางแห่งประกาศตัวเป็น **“ธนาคารสีเขียว”** ด้วยการปล่อยกู้ให้เฉพาะธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ธุรกิจที่มุ่งฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเชิงรุก ธุรกิจที่มุ่งแก้ไขปัญหาสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ ธนาคารบางแห่งไปไกลกว่านั้น ด้วยการผนึกหลักความรับผิดชอบต่อสังคมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ **“วัฒนธรรมองค์กร”** สะท้อนผ่านการทำงานของบุคลากรทุกระดับในทุกหน่วยงาน

ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ธนาคารเพื่อความยั่งยืนนั้นจะไม่สนับสนุนการเงินให้กับกิจการที่ไม่ยั่งยืน แต่จะสนับสนุนกิจการที่ยั่งยืนเท่านั้น เช่น ธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือใช้พลังงานหมุนเวียน เป็นต้น นอกจากนี้ ธนาคารเพื่อความยั่งยืนบางแห่งยังสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมหลากหลายรูปแบบ เช่น การบรรเทาปัญหาความยากจน การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือผู้พิการ เป็นต้น

ตัวอย่างธนาคารเพื่อความยั่งยืนในต่างประเทศ เช่น

ธนาคารทีโอเคเอส (ฮอลแลนด์) ที่ประกาศนโยบายชัดเจนว่าจะให้สินเชื่อและลงทุนในองค์กรที่ทำประโยชน์ต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น โดยธนาคารมีเครือข่ายขนาดใหญ่ของกลุ่มผู้ออมเงินและผู้ลงทุนที่มีเป้าประสงค์เดียวกันในการเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้นผ่านผู้ประกอบการและธุรกิจที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

ธนาคารนิวริซอร์ส (สหรัฐอเมริกา) ที่แสดงตัวชัดเจนว่าตนเองเป็นธนาคารแบบ Triple-Bottom-Line (Profit-People-Planet) ที่มุ่งให้บริการแก่ธุรกิจและองค์กรไม่แสดงหากำไรที่มุ่งสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนแก่โลก โดยมีปรัชญาที่ใช้กลไกการเงินเป็นตัวแทน (Agent) เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีธนาคารอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน ได้แก่

ธนาคารบราก (BRAC - บังกลาเทศ)

แวนซิติ (แคนาดา)

ธนาคารคัสจورا (นอร์เวย์)

บังโคโซ (บราซิล)

แซคแบงก์ (มองโกเลีย)

แบงก์เมคู (ออสเตรเลีย)

ส่วนธนาคารทั่วไปที่ไม่ได้ยึดมั่นในนโยบายเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแบบสุดโต่ง ดังตัวอย่างของกลุ่มธนาคารข้างต้น ต่างเริ่มมีความเข้าใจและเห็นชอบกับแนวคิด Sustainable Banking เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการริเริ่มขับเคลื่อนองค์กรสู่การเป็น **“ธนาคารเพื่อความยั่งยืน”** สามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้ดังนี้

1 กำหนดเป้าหมายด้าน ESG ที่สำคัญขององค์กร ธนาคารควรมองการดำเนินงานด้าน ESG ของตนเองว่า มีความโดดเด่นในด้านใด รวมถึงการดำเนินงานนั้นกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียในประเด็นใดบ้าง เพื่อจะให้เห็นประเด็นด้าน ESG ที่สำคัญ และนำไปกำหนดเป้าหมายด้านความยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของธุรกิจไปพร้อมกัน

2 ระบุสถานะและประเด็นสำคัญที่ต้องจัดการ เมื่อได้เป้าหมายด้าน ESG ที่ผ่านการคัดกรองและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและผู้นำองค์กรแล้ว ขั้นตอนต่อมา คือการค้นหาตัวเองว่าปัจจุบันองค์กรอยู่ในสถานการณ์ใด ประเด็น ESG ด้านใดที่กำลังอยู่ และมีความคืบหน้าอย่างไร รวมถึงประเด็นสำคัญประเด็นใดที่ยังไม่ได้ทำ ที่ต้องจัดการเพื่อให้สามารถไปถึงเป้าหมายที่ต้องการเหล่านั้น

3 ระบุความเสี่ยงสำคัญที่กระทบต่อความสำเร็จของเป้าหมาย ESG ที่เรากำลังไว้ ควบคู่กับการระบุระดับความเสี่ยงที่ธนาคารยอมรับได้ (Risk Appetite) และกำหนดวิธีการตอบสนองหรือจัดการกับความเสี่ยงเหล่านั้น (Responding to ESG Risks) อย่างรอบด้าน

4 กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ด้านความยั่งยืนขององค์กร เมื่อดำเนินการใน 3 ข้อข้างต้นแล้ว ให้ประมวลผลและกำหนดเป็น **“นโยบายหรือกรอบการดำเนินงานระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้น”** พร้อมทั้งจัดทำ **“กลยุทธ์”** การทำงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมาย ESG ที่ต้องการอย่างครอบคลุม ความเสี่ยงที่กำหนดไว้ข้างต้น

5 นำกลยุทธ์ ESG ไปปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยการนำแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจไปดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ โดยทบทวนให้มั่นใจว่าโครงสร้างการทำงานที่มีอยู่ กระบวนการติดตามผลลัพธ์ และงบประมาณที่มี สามารถเอื้อต่อการ implement เป้าหมายด้าน ESG อย่างที่ต้องการหรือไม่

การขับเคลื่อนเป้าหมายความยั่งยืนของธนาคารตามขั้นตอนข้างต้น อาจเริ่มต้นจากภายในองค์กรก่อน จนหล่อหลอมกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กรแล้วจึงขยายสู่ภายนอก ดังตัวอย่างเช่น การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันโดยการไม่ทำธุรกรรมกับผู้ที่ทุจริตหรือคอร์รัปชัน การดูแลและพัฒนาศักยภาพของพนักงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ และขยายไปยังลูกค้าและผู้เกี่ยวข้อง เช่น การให้สินเชื่อที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้และการบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การคัดกรองลูกค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม การส่งเสริมบริการทางการเงินแก่ธุรกิจที่มีบรรษัทภิบาลที่ดี เป็นต้น

ทำแล้ว ธนาคาร ผู้มีส่วนได้เสีย และส่วนรวมได้อะไร?

การเป็น “ธนาคารเพื่อความยั่งยืน” ได้ให้ประโยชน์แก่สังคม เศรษฐกิจส่วนรวม และธนาคารเองในระยะยาวในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ลดความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจ เช่น การปล่อยสินเชื่อแก่โครงการที่อาจถูกระงับเนื่องจากส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ เช่น การปล่อยสินเชื่อแก่ธุรกิจพลังงานสะอาด และกลุ่มลูกค้าที่ยังเข้าไม่ถึงบริการทางการเงินซึ่งยังไม่มีคู่แข่งมากนัก

สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และความเชื่อมั่นต่อผู้ลงทุน ประชาชน

ช่วยแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศ (ผ่านการสนับสนุนสินเชื่อและการเงินอย่างรับผิดชอบแก่อุตสาหกรรมต่างๆ) เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนให้แก่คนไทยในระยะยาว

สำหรับธนาคารที่สนใจเรื่อง Sustainable Banking สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก

**ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE INTEGRATION FOR BANKS:
A GUIDE TO STARTING IMPLEMENTATION”** จัดทำโดย WWF, 2014